

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 351)

**EURO'nun Hukukî Araçlara Etkisi Hakkında Kanun
Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/514)**

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG.0.11/101-1454-3719

5.8.1999

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığımıza arzı Bakanlar Kurulunca 20.7.1999 tarihinde kararlaştırılan "EURO'nun Hukukî Araçlara Etkisi Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi birlikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Avrupa Birliği üyelerinin ve Avrupa piyasalarının tek parası EURO 1.1.1999 tarihinde kaydı olarak uygulamaya konulmuş olup, 1.1.2002 tarihinden itibaren ise EURO banknot ve madeni paraların tedavülüne başlanacaktır. Sadece Avrupa değil dünya ekonomisi bakımından da önemli olan ve Türkiye ekonomisi için öncelikle bu bakımdan değerlendirilmesi gereken söz konusu gelişme, 1998 Mayıs ayında Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliğine doğru atılmış bulunan adımın sonucudur. Parasal Birliğe geçişin başlangıcı olan 1.1.1999 tarihi ile Birliğe üye devletlerin ulusal paralarını tedavülden kaldıracakları son tarih olan 1.7.2002 tarihine kadar EURO'nun yanısıra tek para sistemine dahil olan 11 devletin (Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Finlandiya, İspanya, Avusturya, Portekiz ve İrlanda) ulusal paraları da tedavülden bulunacaktır. Ancak 11 ülkenin ulusal paraları arasındaki döviz kurları 31.12.1998 tarihinde hem birbirine, hem de bu devletlerin bundan böyle tek parası olarak kabul edilen EURO'ya karşı bir daha geri dönüşü olmayacak biçimde sabitlenmiş, böylece söz konusu ulusal paralar (Alman Markı, Fransız Frangı ve diğerleri) EURO'nun birer alt birimi (denominasyonu) sayılmaktadır.

Avrupa Birliğinde EURO'nun yasal statüsünü oluşturan iki tütükten biri olan 3.5.1998 tarihli ve 974/98 sayılı EC Tüzüğünde, 1.1.1999 ile 31.12.2001 tarihleri arasındaki dönem "geçiş dönemi" olarak tanımlanmış, bu dönemde tek para sistemine dahil olan devletlerin ulusal paralarına ilişkin yasa hükümlerinin yürürlükte olacağı; hukukî araçlarda tek para sistemine dahil devletlerin ulusal paralarına ilişkin kayıtların, aynı ulusal para birimi üzerinden ierâ edilmesine devam edileceği; EURO'nun kullanılacağını öngören veya EURO'ya dönüştürülmüş işlemlerin gereğinin EURO olarak yerine getirileceği; Parasal Birliğin "geçiş dönemi"nin sonu olan 31.12.2001 tarihinden sonra ise, mevcut herhangi bir hukukî araçta ulusal paraya yapılan göndermenin Avrupa Birliği tarafından 31.12.1998 tarihinde sabitlenmiş ve ilan edilmiş bulunan değişim oranları uygulanarak EURO'ya yapılmış kabul edileceği belirtilmiştir.

1.1.2002 tarihinden itibaren EURO banknotlar ve madeni paralar tedavüle çıkarılacaktır. Bu tarihten sonraki 6 aylık dönem için, diğer bir ifade ile 1.7.2002 tarihine kadar tek para sistemine da-

hil devletlerin ulusal paraları hukukî statülerini korumaya devam edecek, ancak bu süre ulusal kanunlarla getirilecek düzenleme ile kısaltılabilecektir.

3.5.1998 tarihli ve 974/98 sayılı EC Tüzüğü'nün gerekçesinde 31.12.1998 tarihinden itibaren EURO ile ulusal paralar arasındaki döviz kurlarının geri dönülmez olarak sabitleneceği ve EURO'nun bu sabit kur oranında ulusal para birimlerinin yerine geçeceği, EURO ile ulusal para birimleri veya ulusal para birimlerinin birbirleri arasında kambiyo kur riskinin söz konusu olmayacağı, Parasal Birliğin geçiş döneminde, diğer bir ifade ile 1.1.1999 ile 31.12.2001 tarihleri arasında ulusal para birimlerinin EURO'nun alt birimleri olarak nitelendirileceği, EURO ile ulusal para birimleri arasında hukukî eşitliğin tam olacağı, EURO ile ulusal para birimlerinin aynı paranın birimleri olduğu açıkça belirtilmiştir.

Aynı şekilde, 1.1.1999 tarihinden itibaren tek para sistemine dahil devletlerin parasının EURO olacağı ve bunun 1998 yılının Haziran ayında kurulmuş bulunan Avrupa Merkez Bankası ve Parasal Birliğe katılan üye devletler Merkez Bankalarının temel hesap birimi olacağı, hesap birimi olarak 100 Cent'e eşit olan EURO'nun 31.12.1998 tarihinde belirlenmiş değişim oranlarına göre ulusal para birimlerinden de oluşmuş sayılacağı hükümlerine yer verilmiştir.

Bilindiği üzere, Avrupa Birliği mevzuatı Birliğe üye olmayan devletleri bağlamamaktadır. Bu durumda EURO'nun kullanıma girmesine ilişkin olarak getirilen bu yasal statünün üye olmayan devlet durumunda olan Türkiye'yi doğrudan bağlaması söz konusu değildir.

Öte yandan, bugün ülkemizde, tek para sistemine dahil olan devletlerin ulusal paraları üzerinden, özellikle Alman Markı ile işlem gören döviz hesapları, dış ticaret işlemleri, akreditifler, banka garantileri, bono ve tahvil ihraçı suretiyle özel veya kamu dış borçlanmaları, devletin, bankaların veya üçüncü şahısların yapmış oldukları sözleşmeler gibi uzun vadeli işlemler hacminin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum göz önüne alındığında, vade başlangıcı 1.1.1999 tarihinden önce tek para sistemine katılan devletlerin ulusal para birimleri üzerinden başlamış olan işlemlerin vade tarihlerinin bu tarihten ve özellikle 1.1.2002 tarihinden sonraya sarkması durumunda ortaya çıkabilecek aksaklıkların, anlaşmazlıkların ve bunlardan doğacak bir belirsizlik ortamının giderilmesinde zorunluluk bulunmaktadır.

Buna göre, EURO'nun kullanıma girdiği 1.1.1999 tarihinden önceki dönemde mevcut olup, bir ulusal para birimine gönderme yapan ve bu Kanunda tanımlanan hukukî araçlar, ulusal paraların tedavülden kaldırılacakları en son tarih olan 1.7.2002 tarihine kadar aynı hüküm ve sonuçları doğurmaya devam edeceklerdir. Ancak, taraflar anlaşarak hukukî araçların gönderme yaptığı ulusal paraları, bu paraların tedavülden kaldırıldıkları en son tarih olan 1.7.2002 tarihinden önce EURO'ya dönüştürebileceklerdir.

1.1.1999 ile 31.12.2001 tarihleri arasındaki geçiş döneminde hukukî ilişkiler ulusal paralar ya da tercihan EURO cinsinden kurulabilecektir. Hukukî ilişkinin tarafları anlaşarak, bu dönemde ulusal paraları EURO'ya ya da EURO'yu ulusal paralara çevirebileceklerdir.

1.1.2002 ile 1.7.2002 tarihleri arasında kurulacak hukukî ilişkilerde ulusal paralara yapılan gönderme EURO'ya gönderme sayılacaktır.

1.1.2002 tarihinden önceki dönemde mevcut olan hukukî araçların gönderme yaptığı ulusal para kayıtları ile 1.1.2002 ile 1.7.2002 tarihleri arasında ulusal paralar üzerinden kurulan ve bu dönemde EURO'ya gönderme yapılmış sayılan hukukî ilişkilerdeki ulusal para kayıtları ise 1.7.2002 tarihinden itibaren otomatik biçimde EURO'ya dönüşecektir.

EURO'nun kullanıma girdiği 1.1.1999 tarihinden önceki dönemdeki hukukî araçların gönderme yaptığı ECU cinsinden meblağların ECU'nun resmen yürürlükten kalktığı bu tarihten itibaren bire bir oranında EURO'ya dönüşmesi gerekecektir.

Dolayısıyla bu Kanun ile, EURO'nun kullanıma girmesi nedeniyle 1.1.1999 tarihinden önce tesis edilmiş olmakla beraber bu tarihten sonra da hükümlerini sürdürecektir olan hukukî araçlar ile EURO'nun kaydı para şeklinde kullanıma girdiği 1.1.1999 tarihinden veya banknot ve madeni para şeklinde tedavüle çıkarıldığı 1.1.2002 tarihinden veya ulusal paraların tedavülden kaldırıldıkları en geç 1.7.2002 tarihinden sonra, 7.2.1992 tarihinde imzalanmış bulunan "Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma" uyarınca 1998 yılının Mayıs ayından itibaren tek para sistemine dahil olan Avrupa Birliğine üye devletlerin ulusal paralarına veya Avrupa Topluluğunun hesap birimi olarak da kullanılan kur sepeti olan ECU'ya gönderme yapan hukukî araçların tabi olacağı esas ve usuller belirlenmiştir. Bu suretle, Avrupa ve dünya piyasalarının yeni rezerv parası olarak kabul görecektir EURO karşısında, bu paranın kullanıma giriş özellikleri hesaba katılarak özel hukuk ve kamu hukukuna ilişkin her türlü işlem ve ilişkilerde yeknesaklık ve belirlilik sağlanması, kamu ve özel sektör ile piyasaların ve kişilerin gerekli hazırlıkları yapmaları amaçlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Bu madde ile, EURO'nun kullanıma girmesi dolayısıyla, Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliğine geçişin son aşaması olan 1.1.1999 tarihinden önce tesis edilmiş olmakla beraber bu tarihten sonra da hükümlerini sürdürecektir olan hukukî araçlar ile EURO'nun kullanıma girdiği 1.1.1999 tarihten veya banknot ve madeni para şeklinde tedavüle çıkarılacağı 1.1.2002 tarihten veya ulusal paraların tedavülden kaldırılacağı en geç 1.7.2002 tarihinden itibaren, 7.2.1992 tarihinde imzalanmış "Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma" uyarınca tek para sistemine dahil olan ve olacak Avrupa Birliğine üye devletlerin ulusal paralarına veya Avrupa Topluluğunun hesap birimi şeklinde de kullanılmış kur sepeti olan ECU'ya gönderme yapan hukukî araçların tabi olacağı esas ve usullerin belirlenmesi Kanunun amacı olarak belirtilmiştir. Bu suretle, özel hukuk ve kamu hukukuna ilişkin her türlü işlem ve ilişkilerde yeknesaklık ve belirlilik sağlanması, ülkemizde kamu ve özel sektör ile piyasaların ve kişilerin gerekli hazırlıkları yapmaları amaçlanmıştır.

Madde 2. — Bu maddede, bu Kanun hükümlerinin, Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliğine geçişin son aşaması olan tek para sistemine dahil olan üye devletlerin ulusal paraları veya ECU'ya gönderme yapan hukukî araçları kapsadığı hükme bağlanmıştır. Tek para sisteminin dışında kalan devletlerin ulusal para birimlerine gönderme yapan hukukî araçlar ise kapsam dışındadır.

Madde 3. — Maddenin (a) ve (b) bentlerinde, "EURO" ve "ECU" tanımları getirilmiş olup; (c) bendinde, EURO'nun kullanıma girmesi dolayısıyla hangi devlet (Almanya, Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Portekiz) para birimlerinin bu olaydan etkileneneğine açıklık getirmek amacıyla "ulusal para birimleri" tanımına yer verilmiştir. Parasal Birliğe üye olup, tek para sistemine de dahil olan devletlerin sayısının, (İngiltere, İsveç, Danimarka, Yunanistan'ın dahil olması gibi) artabileceği ihtimali gözönüne alınarak, para birimlerinin tek tek sayılmaya yerine genel tanım getirme yolu tercih edilmiştir. Maddenin (d) bendinde, EURO'nun kullanıma girdiği tarihin 1.1.1999 olduğu belirtilmiştir; (e) bendinde ise, Kanunda geçen ve belirli bir hukukî sonucun meydana gelmesine ve dolayısıyla belirli bir amacın gerçekleştirilmesine yönelik her türlü hukukî işlem de dahil olmak üzere, mevzuat hükümlerini, yargı kararlarını, sermaye piyasası araçlarını ve tüm ödeme araçlarını kapsayan "hukukî araçlar" ifadesine açıklık getirilmiş, maddede geçen "ödeme sistemleri araçları" ifadesi ile kaydı ödeme sistemlerinde kullanılan araçların, "diğer ödeme araçları" ifadesi ile de, Türk Lirası banknot ve madeni paralar hariç olmak üzere kredi kartları gibi ödeme araçlarının da tanıma dahil edilmesi sağlanmıştır.

Madde 4. — Ülkemizde Askerlik Kanunu ve bu Kanuna ilişkin yönetmelikler ile gümrük mevzuatında ve diğer bazı mevzuatta, Alman Markı, Fransız Frankı gibi belirli ulusal para birimlerine yapılan göndermeler yer almaktadır. Ulusal paraların 1.1.2002 tarihinden itibaren başlayarak en geç 1.7.2002 tarihinde kaldırılmış olacağı ve ECU'ya yapılan her göndermenin, 1.1.1999 tarihinden itibaren bir EURO eşitir bir ECU oranıyla EURO'ya yapılan gönderme olarak kabul edileceği ilkesi gözönüne alınarak, bu gibi düzenlemelerin taranarak ayrı ayrı değiştirilmesi yoluna gidilmesini önlemek amacıyla bu maddenin birinci fıkrası getirilmiştir.

İkinci fıkrası ile de Avrupa Birliğinin 17.6.1997 tarihli ve 1103/97 sayılı EC Tüzüğü'nün 2 nci maddesinde, Avrupa Topluluğunun hesap birimi olarak zaman zaman kur sepeti şeklinde kullanılan ECU'nun 1.1.1999 tarihinden başlayarak bire bir oranında EURO'ya dönüşeceği kuralı gözetilmediği takdirde bulundurulmaması, bu kuralın ülkemize yansımalarına açıklık getirmek üzere bu düzenleme getirilmiştir. "Özel ECU" ve "resmî ECU" kavramları arasında doğabilecek farklardan kaynaklanan bir belirsizliğe neden olmamak için, bu Kanunda düzenlenen ECU'nun "resmî ECU" olduğunu vurgulayan bir açıklama yapılmıştır.

Madde 5. — Hukukumuzda genel olarak kabul gören "sözleşmelerin devamlılığı" (pacta sunt servanda) ve "âkit serbestisi" ilkelerinin EURO'nun uygulamaya konulması dolayısıyla mevcut sözleşme ve hukukî işlemlerde de aynen uygulanmasını sağlamak herhangi bir belirsizliğin doğmasını önlemek amacıyla bu hüküm getirilmiştir. Ulusal para birimi veya ECU üzerinden akdedilmiş herhangi bir sözleşme veya diğer hukukî işlemle ilişkin olarak, taraflardan herhangi birinin, EURO'nun kullanıma girdiğini, Parasal Birliğin üçüncü aşaması olan tek paraya geçişi kabul eden üye devletlerin yasal para birimi niteliğini kazandığını veya ulusal para biriminin tedavülden kaldırıldığını veya ulusal para birimi ya da ECU için belirlenen FIBOR, PIBOR ve ECU-LIBOR gibi faiz oranlarının yerine 1.1.1999 tarihinden itibaren piyasalara belirlenecek yeni referans faiz oranlarının geçtiğini, ayrıca bu faiz oranlarının belirlenmesinde farklı yöntemlerin benimsendiğini ileri sürerek, sözleşme veya bir diğer hukukî işlemin şartlarında esaslı bir değişiklik yapıldığı iddiası ile sözleşmenin gereklerini yerine getirmekten kaçınamayacağı, ancak bir hukukî ilişkide tarafların iradelerinin uyuşması halinde sözleşmede veya diğer hukukî işlemlerde arzu ettikleri değişiklikleri yapabilecekleri, bu madde hükmü ile açıklığa kavuşturulmuştur.

Madde 6. — Bilindiği gibi "Lex Monetae" kuralı kaynağını uluslararası hukuktan, varlığını ise devletin parası üzerindeki egemenliğinden almaktadır. Her devletin, parası üzerinde uluslararası hukuktan gelen, tek, mutlak ve bölünmez bir yetkisi bulunmaktadır. Bu yetkisi dahilinde her devlet kendi parasını kendisi tanımlamakta, kendisi basmakta ve kendisi tedavüle sokmaktadır. Bu konuda diğer devletlerin yapması gereken, parayı ihraç eden devletin yaptığı tanımlı kabul etmek ve bu tanıma uymaktan ibarettir.

"Lex Monetae" kuralı İsviçre'de olduğu gibi bazı hukuk sistemlerinde açık bir biçimde yer almıştır (İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu in madde 147/1). Buna karşın, Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi bazı hukuk sistemleri söz konusu kurala açık bir biçimde yer vermemekle beraber, bu ülkelerin mahkemeleri "Lex Monetae" kuralını uygulamaktadırlar. Ancak bu ikinci gruba giren ülkelerde dahi, hukukî kesinlik ve güvenciliğin sağlanması amacıyla Lex Monetae kuralının EURO'ya ilişkin olarak özellikle hüküm altına alındığı gözlenmektedir. Bu görüşten hareketle başlangıçtan itibaren doğru kuralın uygulanmasını, uygulamacıların ve karar verme durumundaki kişilerin aydınlanmasını sağlamak, tereddütleri önlemek ve yol göstermek amacıyla 6 nci maddenin birinci fıkrasındaki düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği, Ekonomik ve Parasal Birliğin son aşamasının başlangıcı ile kullanıma girmiş olan EURO'nun hukukî çerçevesinin belirlenmesi amacıyla 17.6.1997 tarihli ve 1103/97 sayılı ve 3.5.1998 tarihli ve 974/98 sayılı iki EC tüzüğü yayımlanmıştır. Bu iki tüzük, hangi paraların ne şekilde kullanımda ve tedavülde bulunacağı, halen tedavüldeki paraların ne kadar süreyle dolaşımında kalacağı ve bir paranın değiştirilmesi halinde ise mevcut ulusal paraların hangi oranlarda değiştirilebileceği, paranın itibarî değerinin ne olacağı gibi hususları düzenlemektedir. Avrupa Birliğinin EURO'nun hukukî çerçevesine ilişkin anılan tüzüklerinde yer alan düzenlemelerin Türk Hukuk sisteminde de geçerli olacağını ve uluslararası bir uyumsuzlukta Avrupa Birliği mevzuatının, genel geçerliliğe sahip Lex Monetae ilkesi uyarınca öncelikle uygulanma hakkına sahip olduğunu belirlemek, ayrıca paranın tedavül ve kullanım şartları bakımından da ihraç devleti hukukun göz önünde bulundurulmasını sağlamak amacıyla birinci fıkrâ hükmü düzenlenmiştir.

Öte yandan, paranın, borcun kapsamı üzerinde meydana getireceği etki, ikinci fıkrayla borcu doğuran ilişkinin esasına uygulanacak hukuka tâbi kılınmıştır. Zira, paranın borcun miktarı ve kapsamı üzerindeki etkisi milletlerarası özel hukukta ilke olarak borcun esasını ilgilendiren bir husus olup, akit statüsüne tâbi bulunmaktadır. Bu düzenlemede yapılmamış olsaydı, aynı sonuca 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun ilgili maddelerinin uygulanması sonucunda da ulaşılabileceği mümkündür. Getirilen ikinci fıkrayla hem 2675 sayılı Kanun ile uyum sağlanmış, hem de anılan Kanunda öngörülen ilkenin özel olarak uygulanmasının tereddütü yer vermeyecek şekilde düzenlenmesine imkân tanınmıştır.

Ödeme parasının ödeme yeri hukukuna tâbi kılınmış olması, milletlerarası özel hukukun bir diğer genel esasıdır. Ödeme parasının tayini borcun özüyle değil, fakat ifasıyla ilgili bir husustur. Bu nedenle borcun hangi parayla ödeneceği hususu, ödemenin (ifanın) yapılacağı yer hukukuna tâbi kılınmıştır. Ayrıca, bu kural "Yabancı Para Borçlarına İlişkin Avrupa Sözleşmesi" tarafından da benimsenmiştir. Üçüncü fıkrayla getirilen bu düzenleme konuya açıklık getirmektedir.

Avrupa Birliği düzenlemelerine gönderme yapan genel nitelikli bu madde, Avrupa Birliğinin anılan düzenlemelerindeki ayrıntıların, bu Kanunun 8 inci maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak tebliğ ile düzenlenmesine de olanak sağlayacaktır.

Madde 7. — Tek para sistemine dahil olan Avrupa Birliğine üye devlet ulusal paralarının bu Birlik tarafından belirlenen değişim oranları üzerinden EURO'ya dönüştürüleceği gözümlüne alınarak, bu kapsamda yapılacak işlemler ile bu işlemlerin yapılması sırasında bankaların her ne nam altında olursa olsun lehlerine alacakları paraların Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden istisna edilmesini teminen 7 nci maddenin (a) bendi düzenlemesi getirilmiştir.

Diğer taraftan, EURO'nun kullanıma girmesi nedeniyle mevcut bir sözleşmede tarafların kendi iradeleriyle gerekli değişiklik ve eklemeleri yapabilecekleri ve ulusal para birimi veya ECU için belirlenen Fibor, Pibor, Mibor ve ECU-Libor gibi faiz oranlarının yerine piyasalarca belirlenecek yeni referans faiz oranlarının geçmesi nedeniyle sözleşmelerin buna göre değiştirilebileceği hususları gözümlüne alınarak, sözleşmelerde tek para sistemine dahil olan devletlerin para birimlerine ve/veya faiz konusuna gönderme yapan hükümlerle ilgili olarak yeniden düzenlenecek kağıtlar hakkında, Damga Vergisi Kanunu ve Harçlar Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağına ilişkin (b) bendi hükmü getirilmiştir.

Madde 8. — Tek para sistemine dahil olan Avrupa Birliğine üye devletlerin ulusal para birimlerinin veya ECU'nun EURO'ya çevrilmesi usulü, ulusal paraların hangi süreyle tedavülde kalacağı, EURO'nun kullanıma girdiği tarihten itibaren hukukî ilişkinin taraflarının hak ve yükümlülükleri, mevcut veya aktedilecek olan Devlet dış borçlanmalarında takip edilecek yöntemin belirlenme-

si gibi hususlarda kendi görev ve yetki alanları çerçevesinde Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası tarafından düzenleme yapılmasını ve düzenlemelerin de bu konuda çıkarılacak tebliğlerle gerçekleştirilmesini teminen 8 inci madde hükümlü getirilmiştir.

Madde 9. - EURO 1.1.1999 tarihinde kullanıma girmiş ve tek para sistemine dahil devletlerin ulusal paralarına veya ECU'ya gönderme yapan hukukî araçlara etkisi bu tarihten itibaren görülmeye başlanmıştır. Açıklanan nedenle bu maddede, Kanunun 1.1.1999 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.

Madde 10. - Yürütme maddesidir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

18.2.2000

Esas No. : 11514

Karar No. : 87

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bakanlar Kurulunca, 5.8.1999 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 11.8.1999 tarihinde Komisyonumuza havale edilen "EURO'nun Hukukî Araçlara Etkisi Hakkında Kanun Tasarısı", Komisyonumuzun 16.2.2000 tarihinde yaptığı 38 inci birleşiminde Hükümeti temsilen Devlet Bakanı Recep Önal ile Maliye Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası Başkanlığı temsilcilerinin de katılımlarıyla incelenip, görüşülmüştür.

Bilindiği gibi, 2 Mayıs 1998 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilen Avrupa Topluluğu toplantısında Avrupa Para Birliğinin üçüncü aşamasına dahil olan Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Almanya, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz ve İspanya, 1.1.1999 tarihinden itibaren Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliğine geçiş çerçevesinde Avrupa Topluluğunun tek parası EURO'nun kaydı olarak uygulamaya konulmasını kararlaştırmışlardır. Tarihsel olarak 1960'lara dayanan parasal birlik düşüncesi, 1992 yılının Şubat ayında Maastrich Anlaşmasının imzalanmasıyla hayata geçirilmiştir. Öngörülen Parasal Birlik 1.1.1999 ile 31.12.2001 tarihleri arasında Parasal Birliğe katılan ülkelerin ulusal paralarının tedavüle kalacağı, geçiş döneminin sonu olan 31.12.2001 tarihinden sonra Parasal Birliğe üye ülkelerde mevcut herhangi bir hukukî araçta ulusal paraya yapılan göndermenin EURO'ya yapılmış olacağı kabul edilmiştir. Geçiş sürecinin sonunda, 1.1.2002 tarihinde itibaren EURO banknot ve madenî paraları tedavüle çıkacaktır.

Avrupa Birliği mevzuatı Birliğe üye olmayan devletleri bağlamamaktadır. Bu nedenle, Türkiye yasal olarak üye olmayan devlet durumunda olduğu için Parasal Birlikle ilgili gelişmelerden doğrudan etkilenmesi mümkün değildir. Ancak, ülkemizde, tek para sistemine dahil olan devletlerin ulusal paraları üzerinden, özellikle Alman Markı ile işlem gören döviz hesapları, dış ticaret işlemleri, akreditifler, banka garantileri, bono ve tahvil ihracı suretiyle özel ve kamu dış borçlanmaları mevcuttur. Söz konusu ülkelere devletin, bankaların veya üçüncü şahısların yapmış oldukları uzun vadeli ticarî işlemler hacminin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum gözönüne alındığında, 1.1.1999 tarihinden önce, tek para sistemine katılan devletlerin ulusal para birimleri üzerinden başlamış olan işlemlerin vade tarihlerinin bu tarihten, özellikle 1.1.2002 tarihinden sonraya sarkması durumunda ortaya anlaşmazlıkların ve belirsizliklerin çıkması kaçınılmaz olacaktır.

Bu nedenle, Avrupa ve Dünya piyasalarının yeni rezerv parası olarak kabul görecektir EURO karşısında, bu paranın kullanıma giriş özellikleri de hesaba katılarak, özel hukuk ve kamu hukuku-

na ilişkin her türlü işlem ve ilişkilerde yeknesaklık ve belirlilik sağlanmasının yanında kamu ve özel sektör ile piyasaların ve kişilerin de Parasal Birliğin etkilerine karşı hazırlanması gerekmektedir.

Tasarı ile:

– EURO'nun kullanıma girmesi nedeniyle 1.1.1999 tarihinden önce tahsis edilmiş olmakla beraber, bu tarihten sonra da hükümlerini sürdürecektir olan hukukî araçların,

– EURO'nun kaydı para şeklinde kullanıma girdiği 1.1.1999 tarihinde veya banknot ve madeni para şeklinde tedavülde çıkarılacağı 1.1.2002 tarihinden veya ulusal paraların tedavülden kaldırılacakları son tarih olan 1.7.2002 tarihinden sonra, 1998 yılının Mayıs ayından itibaren tek para sistemine dahil olan Avrupa Birliğine üye devletlerin ulusal paralarına veya Avrupa Topluluğunun hesap birimi olarak da kullanılan kur sepeti olan EURO'ya gönderme yapan hukukî araçların,

Tâbi olacağı esas ve usullerin belirlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Tasarının geneli üzerinde yapılan müzakerelerde:

– Tek paraya geçişin parasal birliğe katılan ülkelerin iktisadî politika rejimlerinde köklü değişiklikler meydana getireceği, bu birliği oluşturan ülkelerin büyüklükleri ve global ekonomiye yüksek entegrasyon dereceleri ile dünya üretimi ve ticaretindeki paylarının yüksek olması dikkate alındığında dünya ekonomisinin olduğu kadar Türkiye ekonomisinin de etkilenmesine yol açacağı,

– Yoğun ekonomik ilişki içinde bulunduğumuz Avrupa Birliği ülkeleri ile iş yapan firmalarımızın EURO'nun ekonomik etkilerine karşı bilgilendirilmesi gerektiği, bu konuda Hazine Müsteşarlığı ile Merkez Bankasına olduğu kadar Dış Ticaret Müsteşarlığına da önemli görevler düştüğü,

– Türkiye'nin en önemli ekonomik sorunları olan yüksek enflasyon ve bütçe açıklarının alınacak yapısal tedbirlerle Maastrich kriterlerine uyum sağlayacak seviyelere indirilmesi gerektiği, bu sayede EURO'nun ortaya çıkaracağı fırsatlardan Türk firmalarının faydalanabilmesinin mümkün olacağı,

– Avrupa Para Birliğine geçişle birlikte üye ülkelerin enflasyon ve faiz oranlarında ortaya çıkacak düşüşün yatırım ve tüketim harcamaları üzerinde olumlu etki yapacağı, Türk firmalarının bu olumlu ortamdan yararlanabilmesi için sektörel bazda reformların ve ek teşvik düzenlemelerinin yapılması gerektiği,

– Ülkemizin Avrupa Birliği ile bütünleşme çabası olduğu, bu çerçevede başta Gümrük Kanununda yapılan düzenlemeler olmak üzere bir dizi uyum yasalarının çıkarıldığı, sözkonusu Tasarının da Avrupa Birliği ile uyum sürecine önemli katkıları olacağı,

– Tasarı ile öngörülen düzenlemelerin tebliğlerle de yapılabileceği, ayrıca Tasarının yürürlük tarihinin geriye dönük olarak belirlenmesinin uygulamada sakıncalar doğurabileceği,

– EURO'nun ülkemiz ekonomisinin reel kesimini olduğu kadar finans kesimini de önemli ölçüde etkileyeceği, dolayısıyla Türk bankacılık sektörünün ve sermaye piyasasının sağlıklı bir şekilde faaliyet gösterebilmesi için gerekli uyum çalışmalarının bir an önce yapılmasında yarar görüldüğü.

Şeklindeki görüş ve temennileri müteakip, Hükümet adına yapılan tamamlayıcı açıklamalarda:

– Tamamen teknik düzenlemeler içeren Tasarının, konunun uzmanı hukukçuların katılımıyla Avrupa Birliği mevzuatı da dikkate alınarak hazırlandığı,

– Türk hukuk mevzuatında yabancı paralara, özellikle de Alman Markına yapılmış atıfların bulunduğu, kanunlarda yer alan değişikliklerin tebliğlerle yapılmasının hukuksal açıdan mümkün olmadığı, bu nedenle sözkonusu Kanun Tasarısının hazırlandığı,

– 1999 yılı başından itibaren kaydı olarak kullanılmaya başlanan EURO'nun özellikle ülkemiz bankacılık sistemi üzerinde etkileri olacağı, bu çerçevede bankaların muhasebe ve muhasebe otomasyonunda EURO'yu işletim sistemlerine tanıtılmaları gerektiği, ayrıca EURO'nun sermaye piyasasına, kıymetli maden borsalarına ve sigortacılık sektörünü de muhtemel ekonomik ve hukuki etkileri olacağı.

– Avrupa Birliği mevzuatında EURO'ya ilişkin olarak yapılan değişikliklerin Birliğe üye olmayan Türkiye'yi bağlamayacağı, ECU ve EURO cinsinden borçlanmalar ile Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ulusal paraları cinsinden yapılaş borçlanmalar açısından geçiş döneminden önce akdedilmiş sözleşmelere ilişkin ortaya çıkabilecek tereddütlerin ulusal ve uluslararası hukukun genel kuralları çerçevesinde çözümlenmesinin mümkün olduğu, ancak, uygulamada zaman kaybına ve tereddütlere yol açılmaması için EURO ile ilgili değişikliklerin Türk hukuk sisteminde yapılması amacıyla sözkonusu Tasarımın hazırlandığı,

İfade edilmiştir.

Geneli üzerindeki görüşmelerden sonra Tasarı ve gerekçesi Komisyonumuzca da benimsenerek maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarımın;

– 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Para..." ibaresinden sonra gelen (,) ün yanlış anlamalara ve uygulamalara sebebiyet vermemesi amacıyla aynı eümlede yer alan "...etkiler..." ibaresinden sonra kullanılması suretiyle,

– 7 nci maddesinden sonra gelmek üzere; 3074 sayılı Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanununun 27.1.2000 tarihli ve 4503 sayılı Kanunun 8 inci maddesi ile 1.2.2000 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılan 6 ncı maddesinde yer alan, akaryakıt tüketim vergisi hasılatının genel bütçeye gelir kaydedilen kısmından 2380 ve 3030 sayılı Kanunlara göre mahalli idarelere pay verilmeyeceğine ilişkin hükmün uygulamaya açıklık getirilmesi ve eski durumun devam etmesi amacıyla 3074 sayılı Kanunun 7 nci maddesine eklenmesiyle ilgili düzenlemenin, metne 8 inci madde olarak eklenmesi ve müteakip madde numaralarının da buna göre teselsül ettirilmesi suretiyle,

– Yürürlüğe ilişkin 9 uncu maddesi; vergi ve harç istisnasına ilişkin 7 nci maddesinin yürürlüğüntün uygulamada sakıncalar yaratabileceği düşüncesiyle yayımı tarihine alınması ve metne yeni eklenen 8 inci madde nedeniyle yürürlük tarihlerinin yeniden düzenlenmesi ve madde numarasının 10 olarak değiştirilmesi suretiyle,

– 1, 2, 3, 4, 5 ve 7 nci maddeleri aynen,

– 8 nci maddesi ile yürütmeye ilişkin 10 uncu maddeleri 9 ve 11 inci maddeler olarak aynen, Kabul edilmiştir.

Ayrıca, Tasarımın başlığı metne yeni madde ilavesi nedeniyle yeniden düzenlenmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan
Metin Şahin
Antalya
Bu Raporun Sözetisti
Abdülkadir Akcan
Afyon

Başkanvekili
Mehmet Hanifi Tiryaki
Gaziantep
Kâtip
Cafer Tuğfan Yazıcıoğlu
Bartın

Üye
Sait Aşba
Afyon
Üye
Hikmet Uluğbay
Ankara
Üye
M. Altan Karapaşaoğlu
Bursa

Üye
Süleyman Coşkun
Burdur
Üye
Mücahit Himoğlu
Erzurum

Üye
Mehmet Dönen
Hatay
Üye
Aydın Ayaydın
İstanbul
Üye
Masum Türker
İstanbul
Üye
Necdet Tekin
Kırklareli
Üye
Ahmet Derin
Kütahya
Üye
Cevat Ayhan
Sakarya
(İmzada bulunamadı)
Üye
Kemal Kabataş
Samsun
(İmzada bulunamadı)

Üye
Gaffar Yakın
Afyon
Üye
Ali Uzunurmak
Aydın
Üye
Oğuz Tezmen
Bursa
(İmzada bulunamadı)
Üye
Hakkı Duran
Çankırı
Üye
Aslan Polat
Erzurum
(İmzada bulunamadı)
Üye
Ramazan Gül
Isparta
Üye
Nesrin Nas
İstanbul
Üye
Hasan Metin
İzmir
Üye
Ali Gebeş
Konya
Üye
Süleyman Çelebi
Mardin
Üye
Tarık Cengiz
Samsun

Üye
Lütfi Ceylan
Tokat

Üye
Hasan Özgöbek
Uşak

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

EURO'NUN HUKUKİ ARAÇLARA ETKİSİ HAKKINDA KANUN TASARISI

Amaç

MADDE 1. - Bu Kanunun amacı, "Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma" uyarınca tek para sistemine dahil olan Avrupa Birliğine üye devletlerin ulusal paralarına veya ECU'ya gönderme yapan hukukî araçların, EURO'nun kullanıma girmesi nedeniyle ortaya çıkabilecek sonuçlar bakımından tabi olacağı esas ve usulleri belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2. - Bu Kanun, EURO'nun kullanıma girmesinin tek para sistemine dahil olan devletlerin ulusal paralarına veya ECU'ya gönderme yapan hukukî araçlar üzerindeki etkilerini kapsar.

Tanımlar

MADDE 3. - Bu Kanunda yer alan:

a) EURO : Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma uyarınca tek para sistemine dahil olan Avrupa Birliğine üye devletlerin parasını,

b) ECU veya Avrupa Para Birimi : Avrupa Birliği Konseyinin 22.12.1994 tarihli ve 3320/94 sayılı EC Tüzüğü ile tanımlanan Avrupa Topluluğunun hesap birimi olarak da kullanılan ve 1.1.1999 tarihinden itibaren yürürlükten kalkmış olan kur sepetini,

c) Ulusal para birimleri : Tek para sistemine dahil olan üye devletlerin kendi para birimlerini,

d) EURO'nun kullanıma girdiği tarih : Tek para sisteminin başlangıç tarihi olan 1.1.1999 tarihini,

e) Hukukî araçlar : Hukukî ilişkileri kuran veya düzenleyen veya etkileyen kanun ve diğer mevzuat hükümlerini, yargı kararlarını, idarî iş-

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

EURO'NUN HUKUKİ ARAÇLARA ETKİSİ İLE AKARYAKIT TÜKETİM VERGİSİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TASARISI

Amaç

MADDE 1. - Tasarının 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kapsam

MADDE 2. - Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tanımlar

MADDE 3. - Tasarının 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

lemleri, tek taraflı hukukî işlemleri, sözleşmeleri, sermaye piyasası araçlarını, kıymetli evrakı, ödeme sistemleri araçlarını, diğer ödeme araçlarını ve hukukî sonuç doğuran diğer her türlü işlemleri,

ifade eder.

Ulusal para birimine ve ECU'ya yapılan göndermeler

MADDE 4. - Kanunlarda ve diğer mevzuatta ulusal para birimlerine yapılan bütün göndermeler, ulusal paranın tedavülden kaldırıldıkları tarihten itibaren, Avrupa Birliği tarafından geri dönülmez şekilde sabitlenerek belirlenen ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından da ilan edilen değişim oranı uygulanarak EURO'ya yapılmış olarak kabul edilir.

EURO'nun kullanıma girmesiyle, hukukî araçlarda ECU'nun 3 üncü maddenin (b) bendinde yapılan tanımına gönderme yapıldığı takdirde, ECU bire bir oranında EURO'ya dönüşür. Hukukî araçlarda ECU'ya yapılan göndermeler, taraflarca aksi kararlaştırılmadığı takdirde, Avrupa Topluluğunda hesap birimi olarak da kullanılan kur sepetine gönderme olarak kabul edilir.

Sözleşmelerin ve diğer hukukî işlemlerin devamlılığı

MADDE 5. - EURO'nun kullanıma girmesi veya ulusal para birimlerinin tedavülden kaldırılarak tek para sistemine dahil Avrupa Birliğine üye devletlerde EURO'nun tek para birimi olma niteliğini kazanması veya ulusal para birimi ya da ECU için belirlenen faiz oranının veya oran belirleme yönteminin değişmesi, mevcut sözleşmenin veya diğer hukukî işlemlerin taraflarından birine, sözleşmeyi veya hukukî işlemi tek taraflı olarak değiştirme veya fesih hakkını vermez.

Kanunlar ihtilafı

MADDE 6. - Ulusal paranın tanımı, o parayı ihraç eden devletin hukukuna tabidir. EURO'nun tanımı Avrupa Birliği hukukuna tabidir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Ulusal para birimine ve ECU'ya yapılan göndermeler

MADDE 4. - Tasarımın 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Sözleşmelerin ve diğer hukukî işlemlerin devamlılığı

MADDE 5. - Tasarımın 5 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kanunlar ihtilafı

MADDE 6. - Ulusal paranın tanımı, o parayı ihraç eden devletin hukukuna tabidir. EURO'nun tanımı Avrupa Birliği hukukuna tabidir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

Paranın, borcun kapsamı üzerinde meydana getireceği etkiler borç ilişkisine uygulanacak hukuk tarafından belirlenir.

Ödemenin hangi parayla yapılması gerektiği ödeme yeri hukukuyla belirlenir.

Vergi ve harç istisnaları

MADDE 7. - Bu Kanun kapsamında;

a) Ulusal para birimlerinin EURO'ya dönüştürülmesine ilişkin işlemler ile bu işlemlerin yapılması sırasında her ne nam altında olursa olsun lehe alınan paralar hakkında 13.7.1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu hükümleri,

b) EURO'nun kullanıma girdiği tarihten önce veya sonraki dönemde ulusal para birimi cinsinden akdedilmiş sözleşmeler ile gerçekleştirilmiş diğer hukuki işlemlerde ulusal para birimine, komisyon, faiz ve diğer masraflara gönderme yapan hükümlerin EURO cinsinden değiştirilmesi için düzenlenecek kağıtlar hakkında 1.7.1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu ile 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu hükümleri,

Uygulanmaz.

Yetki

MADDE 8. - Kanunlar ve diğer mevzuatla kendilerine verilen görev ve yetkiler kapsamında Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve/veya Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu Kanun hükümlerinin uygulanması ve işleyişle ilgili tedbirleri almaya ve çıkarılacak tebliğler ile gerekli düzenlemeleri yapmaya yetkilidir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Paranın borcun kapsamı üzerinde meydana getireceği etkiler, borç ilişkisine uygulanacak hukuk tarafından belirlenir.

Ödemenin hangi parayla yapılması gerektiği, ödeme yeri hukukuyla belirlenir.

Vergi ve harç istisnaları

MADDE 7. - Tasarının 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. - 7.11.1984 tarihli ve 3074 sayılı Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Akaryakıt tüketim vergisi hâsılatından 2.2.1981 tarihli ve 2380 sayılı Kanun ile 27.6.1984 tarihli ve 3030 sayılı Kanuna göre mahalli idarelere ve fonlara pay verilmez."

Yetki

MADDE 9. - Tasarının 8 inci maddesi 9 uncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 9. – Bu Kanun, 1.1.1999 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 10. – Bu Kanunun;

- a) 7 nci maddesi yayımı tarihinde,
b) 8 inci maddesi 1.2.2000 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
c) Diğer maddeleri 1.1.1999 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
Yürürlüğe girer.

MADDE 11. – Tasarının 10 uncu maddesi 11 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Bülent Ecevit

Başbakan

Dev. Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Enerji ve Tabii Kay. Bak. ve Başb. Yrd.
<i>D. Bahçeli</i>	<i>H. H. Özkan</i>	<i>M. C. Erstümer</i>
Devlet Bakanı V.	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>H. H. Özkan</i>	<i>Prof. Dr. T. Toskay</i>	<i>M. Keçeciler</i>
Devlet Bakanı V.	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>F. Ünlü</i>	<i>S. Sonuncuoğlu</i>	<i>Y. Yalova</i>
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>M. Yılmaz</i>	<i>Prof. Dr. R. Mirzaoğlu</i>	<i>R. K. Yücelen</i>
Devlet Bakanı V.	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>M. Yılmaz</i>	<i>Prof. Dr. Ş. Üşemmez</i>	<i>E. S. Gaydalı</i>
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>F. Ünlü</i>	<i>Prof. Dr. A. Çay</i>	<i>M. A. İrtemçelik</i>
Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>Prof. Dr. H. S. Türk</i>	<i>S. Çakmakçıoğlu</i>	<i>S. Taman</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı
<i>İ. Cem</i>	<i>S. Oral</i>	<i>M. Bostancıoğlu</i>
Bayındırlık ve İskân Bakanı	Sağlık Bakanı	Ulaştırma Bakanı
<i>K. Aydın</i>	<i>Doç. Dr. O. Durmuş</i>	<i>Prof. Dr. E. Öksüz</i>
Tarım ve Köy İşleri Bakanı V.	Çalışma ve Sos. Gtív. Bakanı	Sanayi ve Ticaret Bakanı
<i>A. K. Tanrıku</i>	<i>Y. Okuyan</i>	<i>A. K. Tanrıku</i>
Kültür Bakanı	Turizm Bakanı	Orman Bakanı
<i>M. İ. Talay</i>	<i>E. Muncu</i>	<i>Prof. Dr. N. Çağan</i>
	Çevre Bakanı	
	<i>F. AYTEKİN</i>	

